

En kystvandring langs Aarhus Bugt, 2015

Af Sebastian Jonshøj, formand i DN Aarhus

I disse tider tales meget om de danske kyster, og om, hvorvidt de skal forblive ubebyggede. Baggrunden er et stigende politisk pres fra begge fløje, for at lempe planlovens bestemmelser, i et misforstået forsøg på at adressere de økonomiske og demografiske udfordringer i det såkaldte *Vandkants-Danmark*. Netop den danske kystbeskyttelse og offentlige adgangsberettigelse er imidlertid ganske enestående i Verden, og udgør ikke blot et uvurderligt, folkeligt privilegium, men også en del af selve fundamentet, hvorpå DN i sin tid blev stiftet.

Den frie, danske kyst, her ved Jammerbugten

Skønt diskussionen oftest handler om den vidtstrakte, jyske vestkyst, har vi her i Aarhus Kommune som bekendt også havet inden for syns- og rækkevidde, på en ca. 40 km lang strækning fra Gl. Løgten Strand i nord, til Norsminde Fjord i syd. Og på et par solbeskinnede junidage, satte undertegnede sig for at udforske dette kommunens, vel nok i virkeligheden mest sammenhængende og ubetvungne naturområde, fra ende til anden. Og lad det være sagt med det samme: den eneste egentlige forhindring mellem kommune-grænserne er Studstrupværket og så naturligvis den diffuse afbrydelse, som selve Aarhus By udgør midt på kysten. Men begge kan omgås eller forceres uden større vanskeligheder, og spolerer ikke oplevelsen af en bemærkelsesværdig tilgængelighed i - ofte - stiløst terræn.

Beretningen om denne lille spadseretur vil i dette og de følgende nyhedsbreve blive bragt som en føljeton, til almindelig oplysning og adspredelse, samt til inspiration for de der måtte have lyst til at følge i mine fodspor - inden de vaskes bort af tidevandet.

Morgenstemning i Kaløvig

Havblik og havørreder

Når man på denne årstid begynder færdens fra nord, har man kl. 06.00 om morgenen solen skråt ind i nakken og havblik over de allerinderste dele af Aarhusbugten, retteligt navngivet Kaløvig. Et *vandskab*, der kendetegnes ved lave tidevandsflader, bugter og vige, og storslåede udsigter over Djurslands bløde bakker på den modsatte side. Ved Vosnæs pynt møder man måske to unge lystfiskere som er stået tidligt op for at teste stedets ry som havørred-spot, men ellers er det bare fuglesangen der bryder stilheden. Gulbugens sang er lige så besynderlig som den er umiskendelig; den lyder fuldstændig som en gammeldags Flippermaskine, aldeles malplaceret, men særegent smuk blandt det tætte løvhang i den grønne mur af prægtige, gamle træer, der nærmest kysser havet over den smalle strandbred. Bag om næsset åbner landskabet sig siden i en indbydende attitude langs en lille vig med smukke kig til herregården bag bølgende kornmarker, inden skoven atter flankerer kysten ned til Studstrup.

Langs Kaløvig er overgangen mellem land og vand mange steder blød og udramatisk, så ulig Vestkystens udsatte, skarpe markering mellem vådt og tørt.

Og her tårner kraftværket sig himmelstræbende op bag pigtråden og den formanende skilteskov, der nok formener adgang, men dog anviser en vej forbi. Og jeg, der frygtede at skulle afvige ad landeveje langt ind i baglandet, konstaterer opløftet, at der findes en udmærket natursti, der forbløffende hurtigt fører én forbi det monumentale industrikompleks, næsten uden at man ænser dets tilstedeværelse; skønt skorstenen naturligvis til stadighed trænger sig på i øjenkrogen.

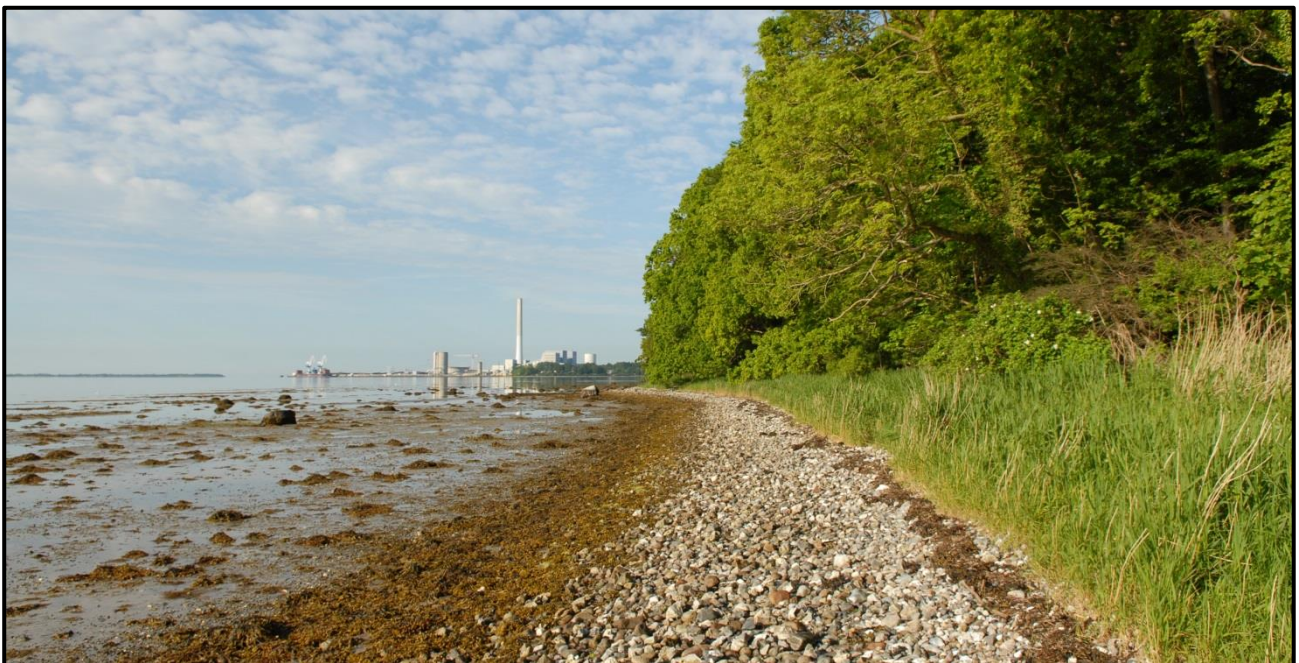
Ved Studstrupværket bremses adgangen til kysten. Men der findes en sti udenom.

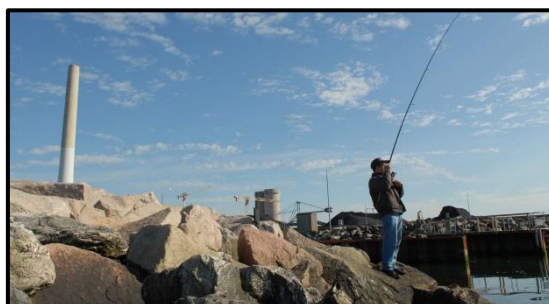
Studstrupværket blev opført i 1968 og er i dag ét af DONG Energy's 8 centrale kraftværker, der bidrager til den nationale el-produktion, ved afbrænding af en blanding af kul og halm. Overskudsvarmen fra el-produktionen forsyner desuden hovedparten af Aarhus og en række nabokommuner med fjernvarme. Netop nu undergår værket en omfattende tilpasning til afbrænding af træpiller, som erstatning for de fossile brændsler, der på sigt ønskes udfaset, i bestræbelserne på at reducere udledningen af CO₂.

Samtlige centrale kraftværker over hele landet, er placeret ud til kysten, for maksimal tilgængelighed i forbindelse med levering af brændsel, og for anvendelse af havvand til afkøling af dampen fra forbrændingen. Og i planloven, hvormed udnyttelsen af vore kyster administreres, tages netop højde for disse og en række andre infrastruktur-installationer af samfundsmæssig betydning, således at de som de eneste, må udgøre en egentlig forhindring af borgernes adgang til eller langs med kysten. Men der er bare visse ting som selv overbeviste natur- og miljøforkæmpere må erkende fornuften og nødvendigheden bag, herunder en velfungerende elektricitetsforsyning. Skønt man jo gerne så, at den i langt højere grad baseredes på vindenergi. Men det er vist en anden historie.

Stranden nord for Studstrup

Syd for værket kan man passende slå en afstikker gennem buskadset, for at ende ved kølevandskanalen, vis udløb i min barndom udgjorde et godt sted at fiske efter ørred og makrel. Det gør det formentlig stadig, at dømme ud fra fangsten i en enlig lystfiskers spand, dér på bølgebryderen.

Det offentlige ret til at nyde udsigten over Aarhus bugt, er værd at værne om.

Hemmelig-Heden ved Skæring

Syd for Studstrupværket, begynder storbyens perifere tilstedeværelse gradvist at sætte sit præg på kystlandskabet. Men inden man når til Skæring Strand og den efterfølgende perlerække af velhaverkvarterer nord for Aarhus, så passerer man – næsten upågtet – kommunens eneste reelle hedeareal, Skæring Hede. Ja, man kunne næsten kalde den Hemmelig-Heden. Foruden Mindelunden for besættelsesmagtens henrettelse af fem danske modstandsfolk, i en lille lund af skovfyr, er der nemlig mest tale om et såkaldt frimærke. Men dog med en ikke uvæsentlig affektionsværdi for en kommune, der ikke rigtig har andre hedearealer at bryste sig af.

Plejeindgreb på Skæring Hede

Derfor er der for ganske nyligt gjort store anstrengelser for at forhindre den fremskredne tilgroning af den lysåbne lyngvegetation. Sædvanligvis gøres den slags nemmest gennem kontinuerlig afgræsning eller ved

en kontrolleret afbrænding, men den udfordring turde kommunen næppe binde an med i et populært hundelufterområde, i en fyrrebevoksning, midt i et tætbebygget boligområde; Der er intet som myndighedsgenereret ildløs, der kan skabe overskrifter..! I stedet har man valgt at foretage en omfattende afskrælning af vegetationen, for at fjerne næringsstoffer og fremme en naturlig foryngelse af lyngen. Det synlige resultat af denne form for radikal naturpleje er ganske voldsomt, men lønner sig forhåbentlig ved bevarelsen af én af de få pletter lysåben, tør natur på vore kanter. Besøgende opfordres til at bidrage ved at rive de talrigt spirende gederams op, men alt jeg tog på min vej forbi, var billeder.

Vindyrkning langs Skæring Strand - eller er det Rivieraen..?

Sandslotte, og anden kystnær bebyggelse

Kaløvig Bådehavn udgør den første af flere lystbådehavne og slæbesteder, og bebyggelsen kryber stadigt nærmere strandkanten og den højt besungne udsigt. Omkvædet lyder vist: *beliggenhed, beliggenhed, beliggenhed*, og det synes svært at overdøve, når der synges i kor. Visse steder er der ikke mange meter tilbage af stranden, og sand og småsten går i ét med velplejede græsplæner og nyklippede ligusterhække. Men der går en grænse. På langt hovedparten af den godt 7000 km lange danske kyststrækning, forhindrer Strandbeskyttelseslinjen byggeri nærmere end 300 meter fra havet. Det skyldes et kollektivt ønske om at friholde og bevare kysten som den smukke og dynamiske naturtype den er, og sikre adgang for offentligheden. Der findes imidlertid passager i forbindelse med kystbyer og sommerhusområder, hvor beskyttelsen er stærkt reduceret, og sågar op imod 400 km, hvor en undtagelse ligefrem ophæver Strandbeskyttelseslinjen, såfremt området var bebygget allerede inden lovens oprindelige ikrafttræden i 1937. Begge forhold findes repræsenteret langs kystlandet til Aarhus, og for sidstnævnte er der kun én ting, der - ud over de naturgivne, topografiske forhold - i princippet forhindrer en lodsejer i at bygge ned i havstokken. Det er § 22 i Naturbeskyttelsesloven, der stadfæster den eksklusive bestemmelse om offentlighedens uhindrede adgang til færdsel langs de danske kyster.

Mange kender det lille badehus ved Badevej, hvor en interimistisk trappe lige akkurat gør det muligt at balancere over og forbi.

Det er blandt andet denne rettighed, som indirekte gennem det aktuelle forslag om en lempelse af kystbeskyttelsen, nu udfordres af visse lige lovlig friske politikere i det danske Folketing. Skønt bekymringen mest gælder de åbne kyster, kan det være udmærket at holde sig for øje, selv om man bor i storbyen, og for længst har givet køb på den uspolerede natur lokalt. For skønt det langs Bellevue eller Ballehage stadig er havet der bestemmer, skal der ikke megen privat foretagsomhed til for at øge ejendomsværdien proportionalt med indskrænkningen i offentlighedens mulighed for at tilbagelægge en vandring – eller blot en aftentur – langs Aarhusbugten. Det er tør jura om et vådt tema, men det handler dybest set om almenvældets adgang til det fælles gode, som vores kystnatur rettelig er, uanset om den findes langs Vesterhavet eller ved de indre danske farvande, klods op ad landets næststørste by.

Ud for Stationsgade i Risskov er der ikke levnet megen plads til forbipasserende - eller til fremtidige havstigninger

Ved Vejlbj Fed påbegynder kysten en sidste, lang krumning, ind mod byen

Skulle man nu dele DN's bekymring for konsekvenserne af de foreslåede lempelser i den eksisterende lovgivning, så kan man støtte op om protesten ved at deltage i vores store underskriftindsamling www.300meter.dk, der allerede har rundet 100.000 underskrifter.

På få år, har udsigten over Aarhus havnefront ændret sig radikalt

Re(v)etablering - naturgenopretning under vandet

Og endelig når jeg Riis Skov, hvorfra udsigten over havnefrontens nye skyline på Aarhus Ø varsler et bump forude og en mindre afvigelse på min videre naturvandring mod syd. Men selv der, ved den gamle containerterminal, der har fået nyt urbant liv, trives initiativer, der lugter lidt af natur og et hensyn til det utæmmede og uindskrænkede. Gamle sten, der førhen har været brugt til opfyldning af molebyggeri i de indre havnebassiner, er nu, i et marint naturgenopretningsprojekt, bragt tilbage til deres plads på havbunden.

Stenrevet udfor Aarhus Ø, forklaret på promenaden

Udfor den nordlige kystpromenade på Aarhus Ø, tog DN Aarhus og Aarhus Kommune for et par år siden initiativ til etablering af et overfladenært stenrev. Dels for at gavne den trængte marine flora og fauna i bugten, og dels for at tilgodese de forbigående på molen, der måske kunne være heldig at spotte fouragerende havfugle eller solbadende sæler. For så vidt angår sælerne, kender jeg ikke resultatet, men havternen udfører i dag sin yndefulde luftakrobatik over revets lave vand, og selv har jeg flere gange set marsvin passere på kort afstand. Det tyder på, at livet under vandet er i hastig fremgang, og det forlyder, at de store ledeblokke, rundede af istiden, så småt skulle være dækket af planter, der skaber levesteder for talrige fisk og smådyr. Det er ikke bare os landkrabber, der sætter pris på naturen ved Aarhus Bugt. For yderligere information om stenrevet ved Aarhus Ø se følgende link:

<http://www.debynaerehavnearealer.dk/da/Overblik/Stenrev.aspx>